

“MAMA, LA PITANSA A L'HA MORDUME”

A son bastaje sinquant'anni 'd folairà andustriaj për creé ij mostro dël nuclear, l'efet sèra, la dèstrussion ed le foreste, el pèrtus ant l'oson, ma da lòn ch'a smija 'l pes a deuv ancor rivé. Adess ij mostro dl'andustria internassional an jè dan èdcò da mangé.

Ant el nòst piat.

Da quàich ann a son rivàje le compagnie dël “transgénich”, ch'a prodùvo e a campo 'n sèl mèrcà global d'aliment ch'a son modificà geneticament. A sarìa coma di dovré 'n procediment ch'a përmet, për esèmpi, èd gionté dij gén ch'a fan chërse la resistensa 'd serte piante contra j'in-sét, mofe o “virus”, për evité ch'as pijo 'd maladiè. L'avni, da lòn ch'a smija, a punta pròpi ansima a ste piante modificà. As deuvro meno velen chimich, con gran vantagi për le spèise 'd produssion. Sempe për fé quàich esèmpi, a son già stàite otnùe èd granaje e 'd fèrzaje ch'a consènto èd prodùe euli ch'a conten meno acid grass nensàtur (responsaj èd vaire maladiè 'd cheur e 'd sircolassion), patate che 'nt la fritura a ciucio meno euli (a conten-o pì d'amid), tomatiche ch'a marso nen (për l'inativassion d'un particolar enzima), fròle antigèl (a conten-o adritura 'd gén “robà” a 'd pèss artich),

carn meno grassa (modificand ant el bocin l'ormon èd la chèrsua), pan sempe frèsch (a conten meno amilòsi) e via fòrt. Tuta ròba bon-a e san-a, là. Contut, a-i é quàich dubi ch'a ven subitament. A-i é la tèmma, për di, che a longh andé, tute ste bele 'nvension a peusso 'dcò porté quàich problema për el consumator. An efet, le conseguense dl'inquinament genètic a podran esse mzurà e valutà mach an temp pitòst longh.

Da nòst pont èd vista, a vanta di che l'asar pì gròss a l'é sens'òutr rapresentà da le alergie e da le 'ntossicassion. I l'oma già vèddù 'd cas d'antoleransa a la sòja (ch'a l'avio giontà-je 'n gén dla nos brasilian-a), e peuj iritassion antestinaj, brossa, eczema. Coma se tut sòn a bastèissa nen, i dovoma gionté 'l problema dl'echilibri ambiental, ch'a peul esse modificà belfé da l'antrodussion èd quaidun-a dè ste piante da laboratòri. Ste produssion transgéniche a masso nen mach ij parassita dle piante, ma 'dcò d'insét utij a la polinissassion. A l'é dimostrà che la mèlia transgénica a l'é mortal nen mach për le bòje dla mèlia, ma 'dcò për le larve dla farfala monarca. Parèj, a son sempe 'd pì le preuve che l'angignerìa genética a produv èd neuv arzigh

për j'ecosistema, an èmnassand l'echilibri fra le rasse naturaj. Oltra tut j'O.G.M. (Organism Genéticament Modificà) spatarà ant l'ambient a podrìo trasferì ij sò carater a le rasse naturaj, creand èd forme 'd vita fòra da nòst contròl. Se për anteresse econòmich e sfrutament comersial as dovèissa arforsé, për dine un-a, un tipo sol èd mèlia resistenta ai parassita esistente, e a vnèissa bandonà la produssion dij'òutre qualità 'd mèlia, a podrìa esse an pericol adritura la midema survivensa dla mèlia. La mèlia modificà geneticament a sostituirìa le qualità naturaj portand-je a l'estinsion. Dèsmentioma nen che an natura a l'é, con la biodiferènsa, ch'as garantiss la resistensa dle vairie spece contra j'atach dij virus e dij parassita. N'òutr problema da ten-e da cont a l'é col èd tipo econòmich ch'a dzorèstà ansima a nòsta agricoltura, ch'a l'ha sernù për l'avni èd ponté tut an sla qualità, an sla tùa e an sla valorissassion dij prodòt tipich, e ch'a vnirìa motobin penalissà da la chèrsua dle multinassionaj èd la genética aplicà.

Question d'etichèta.

L'Union Europènga a l'ha amèttù la comersialissassion èd 16 OGM (tabach, sòja, mèlia...), che, magara mès-cià con vegetàj naturaj, a ven-o dovrà da le

asiende ch'a prodùvo alimènt.

OGM a son present an sèl mèrcà italian an pì dèl 60% dij prodòt alimentar an vendita, dai biscotin ai surgelà, dal pan ai piat pront. El Comitè Permanent an sj'Aliment èd Brussèl, a l'ha aprovà na propòsta 'd regolamento èd la Comission Europènga an sl'etichetatura dij'aliment ch'a l'è bio d'ingredient transgénich. La propòsta a fissa a l'1% la seuja d'OGM ch'a farà scaté l'òblig èd la tichèta. Për coj aliment ch'a contenran gnun OGM, as podrà scrive an sla tichèta “non contiene OGM”. An Italia, la lege ch'a recepiss ste direttive europènge a l'ha 'dcò aprovà la costitussion d'un comitè sientifich për j'arzigh da agent biològich. A sè s-ciamà “Comitato Nazionale per la Biosicurezza e le Biotecnologie”, a l'ha 'l but èd valuté e controlé j'asar ch'a peulo derivé da j'agent biològich e a deuv curé l'anformassion e la difussion dle conosense an sle biotecnologie. Purtròp, tut èsto ambaradan, a sente le associassion dij consumator, a l'é tut òutr che suficènt, ma j'anteresse econòmich an gieugh a son dèsmzurà. Ant j'ani 2000 el gir d'afé dèl mèrcà dj'OGM a l'ha superà ij 3 miliard èd dòlar, valadì apopré

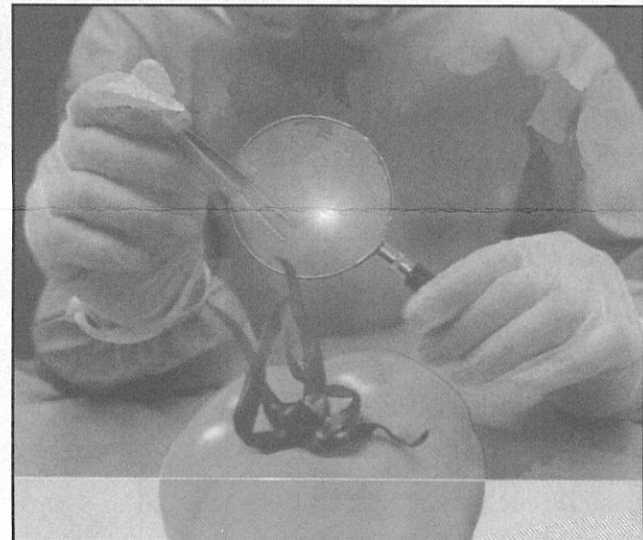
setmila miliard èd nòste lirètte.

Èl pro e 'l contra.

Èd sigur le biotecnologie a garantiran për l'avni na motobin pì bondosa quantità 'd mangé për n'umanità ch'a cor anvers l'enésim randobi demogràfich. A eufiran peuj la possibilità d'arduve l'utilissassion èd sostanse chimiche an agricoltura e magara nuove possibilità 'd depurè l'ambient, grassie a piante bon-e a surbì metaj pesant d'ant el teren e d'ant l'aria. Ant el camp sanitari as podran prodùe mèisin-e pì vajante, pì sigure, pì econòmiche, magara con la possibilità 'd varì da le maladiè che 'ncheuj a son senza cura. As produvran èd nuove sostanse ch'a mijoreran nòsta vita: bacteri, piante e animaj as trasformeran an fabri-

che për èsforné-ne vacin e trapiant, meisin-e e euli, aliment perfetament balansà e lait adissionà 'd vitamin-e. Ma 'l daré dla midàja a l'é nen da pòch: motobin facilment le nuove tecnologie a selesioneran bòje resistente a minca tentativ d'atach, e ròba dèl gener. Ant le pèrson-e a chèrseran la resistense a j'antibiotich e le alergie alimentar. Se le tichètte ansima ai prodòt a saran nen bastansa ciàire, chi ch'a sarà alèrgich a 'rzigherà 'd mangesse 'd ròba ch'a j' causerà 'd reassion pericolose. Senza contè peuj la possibilità che serte andustrie a peusso brevètè 'd gén, fasant soa na bela fètta dèl patrimòni genètic dèl pianeta. Ma costa a l'é n'òutra stòria, ch'a va a sforé 'nt el camp èd la pirateria genética.

Gioanin Mariètta

Ij nemis dèl nemis èd la patria a veulo gaveje ij debit

IJ PAIS PÒVER E NOI

a seguita dal nùmer passà

A costa mira, nè stat a peul amètte 'd nen podèj paghé: a l'é lòn ch'as ciamà fé faliment. A l'é na còsa motobin ràira, perchè nè stat ch'a duveissa fé faliment a pèrderìa për sempe minca credibilità (lòn che an anglèis, e soens èdcò da noi, as ciamà “rating”, ch'a sarìa peui soa “valu-tassion”) e minca possibilità 'd vende ij sò titoj. E peui jè stat as giuto an fra 'd lor.

E parèj i rivoma a parlé dè scancelé ij débit. Ch'a veul nen di che gnun a paga, ma che la banca mondial (“World Bank”) as pija chila ij débit èd lè stat e a paga chila j'anvestidor.

An essend che jè stat, o almen coj che a peulo, a pago na cotiss tuti j'ani për manten-e la banca mondial, a la fin nojàutri i pagheroma a j'anvestidor foresté ij débit coma, për esèmpi, dij pais african. Gnente 'd mal, as capiss, ma a vanta esse ciàir.

Èl problema a son pitòst le conseguense èd la scancelassion dij débit: 1. s'i l'ave lesù fin-a a sì, i l'ave notà che mi i l'hai mai parlà dèl sitadin èd col pais, për esèmpi african, crasà dai débit. E sossì perchè col pòver sitadin, an tut ès dèscors, a-i intra nen: chiel a l'ha avù gnun vantagi dai sòld che sò stat a l'ha pijà e a l'avrà gnun vantagi da la fin dèl dèbit, che, com'i l'oma vèddù, a l'é mach

un trasferiment èd sòld ch'a rèsguarda noi, la gent dij pais nen pòver. 2. coj ch'a comando ant ij pais pòver a l'avran pì nen ij débit, e a podran seguité a governé e, ant el cas, a podran seguité a 'mpinisse ij sacocin. E se lè stat a l'é rivà a la mira 'd nen podèj pì paghé ij sò débit, a l'é belfé pensé che tant onest e an piòta coj ch'a comando an col èstat a sio nen. Nòst agiut a l'é stàit, a la bon-a fin, n'agiut ai ditador dij pais pòver.

3. coj midem ditador a podran adess fé d'òutri débit e, an savend che tant a la fin a riva la banca mondial, a trovèran sempe coj che a-j' finansio. E se ij débit èd col èstat a servo a fé robaris-

si e guere, la scancelassion dij débit a sarà stàita n'agiut a fé d'òutri robaris e guere.

Ma se scancelé ij débit a peul nen arzòlve ij problema, còs ch'a vantarìa fé perchè nòst agiut a riveissa dabon a chi ch'a n'ha dabzogn?

Fé proget èd dèsvlup (stra, ospidaj, scòle, poss e aquedòt) a podrìa giuté, ma un a sarà mai sigur che ij sòld dij nòsti agiut a rivo dabon a chi ch'a n'ha dabzogn.

A podrìa 'dcò esse na manera për giuté mach coj ch'a giuto — coma ch'a l'è stàit èd cas èd tanti proget.

N'òutra solussion a sarìa pì sempia: as podrìo deurbè nòste frontere a lòn che coj midem pais a

produvo, dzortut prodòt èd la tera e materiaj nen travajà. E fé an manera che ij sòld ch'a comando an coj pais a dèssido nen èd buté d'òutre taje 'nsima a lòn che ij sitadin a vendò.

As podrìa, an parland ciàir, aumenté la sircolassion èd le mercansie, as podrìa avèj pì globalissassion. Caté lòn ch'a fan j'african a veul di che almen na part èd j'african a l'avrà un “finansiamènt” e sensa passé për le sacòcie, sempe goitre, d'òutra gent. As capiss che 'dcò noi, an catand èd la ròba ch'a costa meno, i l'avroma nòst vantagi. Che për contra i l'avroma mai an pagand la banca mondial.

Atension: coj ch'a saran

“giutà” an costa manera a saran nen tuti j'african. Ma gnanca adess, coma ch'i l'oma vèddù e coma ch'a l'é evident. E an costa manera, a la maniera dèl mèrcà, a esse “giutà” a saran coj ch'a podran, ant el cas, fé chèrse l'economia èd sò pais, an fasant anvestment an fabriche e an d'òutre attività.

A la fin dij cont, a l'é pròpi cola globalissassion che j' “amis” dij pais pòver a combato ch'a podrìa giuté coj midem pais. Ma a smija che tut sossì a sia malfé da capi. Miraco anans èd giuté ij pais pòver a vantarìa giuté ij sò amis.

Mauro Tosco

(mauro.tosco@libero.it)